

SLOVENIJA.

List 99.

V torek 11. Grudna

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za pol leta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Povabilo na naročbo „SLOVENIJE“ za prihodno leto.

S prihodnim letom bo Slovenija svoj tretji tečaj pričela.

Kakor dozda se bo ona tudi za naprej za ustavno svobodo in za sveto pravdo Slovencev krepko potegovala.

Ustava od 4. sušca t. l. je kerstni list naše svobode. Ako se pravič v njej nam podeljenih zvesto poslužimo, bo tudi pred naša vrata prijazno sonce posijalo. Slovenski narod, poprej deseti otrok, je v enako versto z drugimi avstrijskimi sinovi postavljen. Naš junaki cesar je vse narode povabil, da bi se pri osnovi prerojene, svobodne, edine Avstrije po svoji moči vdeležili. Tudi v persih Slovencev ta glas odmeva, in če so v časih sile in nevihte zvesto Avstriji priskočili, bodo oni tudi pri zidanju krasnega poslopja veljavo svojega dlana in uma skazali — ako Bog da, in sreča junaska, in sloga jugoslavenska.

V dosego tega namena si bo Slovenija prizadevala ljubezen do ustavne države v nemati, narodni občut v domovini zbujati, in ožjo zavezo med Slovenci raznih kronovin, in tudi med vsimi avstrijskimi Slaveni vterditi.

Slovenija tudi pravice drugih narodov spozna in jih spoštuje, tode ona ne bo drugim proso branila, in svojega vrab-cem pustila.

Verli rodoljubi vsih slovenskih krajev jo bodo tud za naprej podpirali, in posebno iz Dunaja bo pogostoma dopise pri-našala. Nepolitiško polje bo tudi zanaprej obdelovala, in slovstveno slogo Jugoslavencov na vso moč podpirala.

Da se že večkrat na znanje danim željam rodoljubov vstreže, bo Slovenija za naprej v majnji podobi in tudi cenejše na svitlo izhajala.

Izhajala bo namreč dvakrat v tednu, v torek in petek, zmira na pol poli, v čertinski podobi (Quart) z tesnejšim natisom.

Cena za celo leto po pošti je 4 gold. 40 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za ene kvatre 1 gold. 10 kr. Ako se pa iz založnice v Ljubljani na bregu st. 190 jemlje, se plača za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za ene kvatre 1 gold. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje se pol gold.

Vsaka cesarska pošta prejema naročilo in denar; sicer se pa zna tudi naročivni denar v Ljubljano na „založnico Slo-venije“ poslati, in po novih postavah ni treba za to reč poštne odrajeti, ako se na pisma od zunaj zapiše: Na založnico Slovenije, z naročivnim denarjem (Praenumerationsgelder für die Slovenija).

Prosimo, da bi se gg. naročniki ob času, saj do konca tekočega leta oglašili, da bo moč primerno število iztisov berž iz početka odločiti, in vsem naročilom zadostiti. Če se bo dovolj naročnikov oglasilo, bomo tudi k Sloveniji posebne doklade dajali.

Jožef Blaznik,
odgovorni založnik Slovenije.

Kaj Slovencem menka?

Že je skoraj drugo leto pri kraju, kar imamo ustave in ravnopravnost vsih narodov; alj vender pri nas Slovenceh se noče daniti, žarko sonce noče prisjati pred naša vrata. Bog je nam priča; da smo bili lojalni, zvesti svojemu caru, da smo podpirali in branili celokupnost avstrijske carevine in prestol habsburgsko-lothringški. Preberite vse slovenske novine od prvoga do zadnoga broja, in boste primorani obstati, da v vsih sostavkih živi jednodajina misel: „Vse za Avstrijo“; „Bog živi svetloga cara“! Pa ovi lojalni čui ni se samo pokazal v lepih sladkih besedah, nego tudi v djanju. Slovenska društva in posamezni slovenski vlastenci so v najnevarnejših dobah, ki je Avstriji šlo za glavo, po razglasih, iskrenih govorih itd. slovenski narod klicali in rotali, da naj zvest ostane svo-jemu caru i narodu; so tudi prineske zbirali za hrabre Jugoslavjane, ki so po talijanskih in madjarskih pokrajinah svojo junasko kerv prelijali za prestol in celokupnost države. Kje je, da bi zamogel opovreči, kar pesnik poje: „Hrast se omaje in hrib — zvestoba Slovencev ne gane“. Ravno tim Slovencem se očituje, od same vlade očituje: „da se v slovenska serca avstrijska zavest ni dosti globoko urasla, in da le na odločenje mislijo.“ Pri ovih besedah mi serce od žalosti poka; pero mi iz roke pada! — Mili slovenski narod, zvesti narod, s čim si se zadolžil in zaslužil to nemilo osodo? Kaj nam Slovencem menka? —

Drugi avstrijski narodi oznanujejo in odkrivajo svoje težave in tuge po časopisih, po prosbah in drugih potih; in res! njih prošnje se uslišijo, njih želje se spolnijo. Hvala in slava našemu ministerstvu, da priskoči, kjer je treba, da pomaga, kolikor zamore. Tudi mi Slovenci odkrivamo svoje globoke,

zastarele rane, tožimo in prosimo po „Sloveniji“, „Novicah“ in drugih slovenskih novinah, vlagamo prošnje, pošiljamo deputacije, in vse nič ne zda; — glas slovenskih časopisov ne seže do prestola našega milostljivega cara; mi Slovenci ne dosežemo nič! Kaj nam Slovencem menka? —

Že leta 1848 je visoko ministerstvo zapovedalo, da se ima v vsih nižjih šolah vse v maternem jeziku — pri Slovenceh toraj v slovenskem — podučevati; osnova za gimnazijalne in realne šole, na svitlo dana od sedaj-noga ministerstva uka, naukaže, da je materni jezik za vse redne učence zapovedani predmet; in vender v nižjih, ljudskih šolah gospoduje stara nemščina in temina, v latinskih šolah je starejšem in oskerbnikom slovenskih učencev na voljo dano, alj imajo njihovi sini nauk v materščini objiskovati ali ne; v realnih šolah, saj tukaj v Celovcu, se od slovenskoga jezika clo nič ne sliši.

Tudi v pisarnicah je vse le po starem, vse le po nemškem, ako ravno ministerstvo obljubje in terdi, da morajo uradniki poslovati v tistim jeziku, v katerem strani tirjajo. Kaj nam Slovencem menka? —

Po mojih mislih nam menka.

1. zastoparstva pri ministerstvu.

Dosadaj slovenski narod nema drugega prijatelja in branitelja, kakor Boga v nebesih, in nekatere pozamesne redko vsjane vlastence. Nekteri gg. uradniki in spisatelji, nekteri nizki duhovniki in borni učitelji, in šolska mladost: to je vse, kar slovenskega naroda pravice brani, kar slovenščino podupira. Slovenski plemenitaši, bogatini, velikaši itd. za slovenski narod in njegove potrebe in pravice ne marajo; jih težijo druga važnejša (?) opravila in dolžnosti. Prav serce se je mi zasmajalo, ki sem v Sloveniji bral, da neki Slovenci i pisatelj slovenski bo za dve izvirni slovenski igri kmalo dva lepa dara razpisal. Tandem

aliquando! da se saj nekdo bornih, tlačanih Slovencev ana! Bog obudi več takih za svoj narod skerbecih plemenitašev, bogatinov i velikašev!! Pa vse vkup ne bo nič zdalo, če ne dobimo kakoga vlastenca; ki bo nas pri ministerstvu nadomestoval, njemu naše potrebe odkrival, nas pred krivim natolcovanjem branil (kar je živo potrebno), naše prošnje iz naših novin nabiral itd. vse ne bo nič zdalo, ako ne dobimo pri ministerstvu posebnoga ministerialnoga svetovavca. Visoko ministerstvo ni v stanu, vse znati, prebrati, pretresti in dognati; treba je mu učenih, rodoljubih pomagavcev in svetovavcev. Hrovati imajo svojega bana in ministra, Serblji svojega patriarha, Rusini svojega min. svetovavca tako vsi drugi narodi, le sami Slovenci in revni Slovaki stoje sami in pozableni, kao dub posekan; za to se pa tudi nam in njim godi, da se Bogu usmili. Nas Slovencev je več kot $1\frac{1}{2}$ milijon; ni toraj prenapeto prositi in želei, da visoko ministerstvo kakega gospoda, ki Slovence in njih potrebe dobro pozna, in pri slovenskomu narodu slovi, k sebi pokliče, in za ministerialnoga svetovavca (Ministerialrath) izvoli. Se ne prederzamo, kakega Slovenca imenovati; vis. ministerstvo je že prilžnost imelo, pri komisiji za slavjansko pravorečje gospode viditi, ki rodjeni Slovenci svoj narod poznajo in — ljubijo. — Menka nam ministerialnoga svetovavca. —

(Dalje sledi.)

Serbska vojvodina.

Prihodna osoda serbske vojvodine, od ktere se je toliko govorilo, je odločena. Ker je pa to začasno vstanovljenje s tako tamnimi besedami ovito, da zapopadka morebiti marsikdo ne bo dobro razumil, torej hočemo imenitniše stavke nekoliko razjasniti.

Pisanje, ki od te vravnave govori, ob-

stoji iz dveh delov: iz predloga ministerskega sveta, in iz cesarskega patenta, ki se opira na imenovani predlog. Mi tukaj le ovo opomnemo, kar je tako rekoč v lupini zaperto.

Po precej dolgem prezretju zgodovinskih zadev serbske vojvodine in Banata, v obče cele dežele med Marošom, Tiso, Donavo in Dravo od časa, kar je bila Turkom vzeta do leta 1848 in 1849, ko so hrabri Serbi za Austrijo se v kervavo igro podali, — se na potrebnost kaže, v §. 72. ustave spoznano serbsko vojvodino zjediniti v eno od Ogerskega odločeno političko telo, to je v novo deželo, ali — da tako rečemo kakor vladne novine — v lastno vladno okrožje. Ker pa ta nova dežela ni imenovana v §. 1. ustave med samostojnimi kronovinami, tedaj ni samostojna kronovina in brez dovoljenja državnega zbora tudi postati ne more; je torej vladi le dopuščeno, mogoče storiti, da se ta dežela s kako drugo in s katero kronovino zjedine, ali v versto samostojnih kronovin povzdigne. Za tega voljo se jugoizhodni kraji Ogerskega v zadevi zastopnosti na deželnem in državnem zboru za samostojne in neposredno pod državno vladno podveržene spoznajo — z eno besedo za začasno kronovino. To vravnavo podpirajo važni zgodovinski, narodni in politički vzroki. Kar obširnost in meje nove kronovine vtiče, jih vojvodini zgodovina dati ne mora in narodnost tudi ne. Narodne enakopravnosti ne pogoje deželne meje. Tedaj se mora pri tej politički preuredbi južnoogerskega na druge važnije dobičke, na visokejše političke zadeve gledati. Ko se nemogočnost pokaže, v smislu sklepov serbskega narodnega zbora, Baranyjski okrog in en kos vojaške meje z vojvodino zjediniti, se naštejejo kraji, iz katerih ima nova kronovina sestavljena biti v južnoizhodnem Ogerskem.

Poseben in nepogojen del je Sirmia, in vozle horvaško — slavonskega deželnega zbora v 7. in 11. odstavku, v katerem se Sirmia del vojvodine in horvaškega imenuje, se s tem razterga, da na vojvodino le rumiški in iloški kanton odpadeta; od krasoskega in Temeškega pa se pravi, da od začasno vstvarjene kronovine ne morata ločena biti; ker je dežela med Donavo, Tiso in Marošom že stoletja ne le samo po imenu Banat ampak tudi po zgodovinskih in družbnih zadevah tako osko zvezana, da bi nje razdeljenje protinaravno nje javnemu življenju bilo. Ako bi bile meje, postavljene med torontalskim komitatom in veršečkim kantonom na eni strani in ostalim Banatom na drugi strani; bi vstala med Sedmograškim in vojaško mejo stisnena dežela, vsakemu političkemu razvitku zaperta, zgubila bi naravne meje, ki so v politički zadevi gotovo velike važnosti. Vsemu temu se v okom pride, ako cel Banat skupej ostane in se z Bačko in sirmiškima kantonama Ruma in Ilok za samostojno kronovino serbske vojvodine in temešvarškega Banata izreče, kar je tudi svitli car poterdil.

V tem obsežku bo tedaj serbska vojvodina posebno okrožje; in iz sirmiških kantonov, Ruma in Ilok in iz tistih delov Bačke kakor tudi iz torontalskega in temešvarškega komitata obstala, v katerih krajih večina Serbov prebiva. Čez to bo še le poznej vlada kaj posebnega sklenila. Tako vravnani kronovini bo na voljo dano v zadnji 72 §. ustave se z eno ali drugo kronovino zjediniti.

Slednič se bode tudi vladar, svestobo in udanost Serbov vredno častiti, velkega vojvoda serbske vojvodine in krožni poglavar podvojvoda imenoval. —

To je dolge militve kratki očenaš imenovanega vladnega patenta.

Iz tega se vidi, da je vlada pri vstvarjenju te kronovine vse druge namene imela, kakor le serbsko vojvodino vstanoviti in željam serbega naroda vstreči. Smemo reči, da so bili ti nameni podverženi, ker je vlada v teh v vsaki zadevi zlo imenitnih krajih močni jez

notrajnim in zunajnim viharjem postavila. Da se ni na blagor serbskega naroda gledalo, že to kaže, ker mora vojvodina z nepomenljivim imenom okrožje zadovoljna biti.

Mi smo že popred vedli, da se bode to tako zgodilo. Ker so Serbi vojvodino čez naravne meje raztegniti hotli in sanjali tam na svojih nogah stati, kjer naravnega tlaka manjka, se srečen izid vpati ni moral. Vojvodina, z Sirmio, Bačko in celim Banatom združena z drugo političko kronovino zvezana, ne mora po našem mnenju nikdar serbska biti.

V zdajni začasni vravnavi in mejah je serbska vojvodina le en del celote, in seer take celote, kjer je Serbu nemogoče večjo veljavo od drugih nasprotnih življev si pridobiti. Serbi bodo gotovo previdili, da so tisti prav imeli, ki so jim svetvali, se z ravnorodnimi brati združiti, ne pa po samostojnosti hrepenoti, ktere si ne morejo obdržati, ki jih le slabi in terga.

Zjedinjenje serbske vojvodine z kakim drugim narodom je seer zastopnikom serskih zadev na voljo pušeno; ali pomisliti je, ako je to v taki vravnavi mogoče ali ne. Kakor je zdaj vojvodina in temešvarski Banat vravnani, bi bilo vsako zjedinjenje enega dela s kako drugo deželo razdertje družega; celo okrožje zjediniti pa po našem mnenju ni mogoče. Ako bi se vojvodina z Horvaško zjedini, bi naravno življenje nehalo. In ali bi vlada dovoljno gledala, ako bi novo vstvarjena dežela — ki je zanjo tolike važnosti, — razpadla in potonila. Vonder up nam ne vpade, mi pričakujemo, da bode nam Serb svojo bratovsko roko podal.

(Südsl. Z.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Zvedli smo, de vrednik noviga slovenskega vladnega časopisa izhajajočiga v Ljubljani bo gosp. Malavašič, vrednik „Praviga Slovenca“ Gosp. Dr. Bleiweis je ponudjeno vredništvo odverniti od sebe.

Pravijo, de da sgornim štajarju se je na železni cesti zopet velika nesreča pripetilo. Vozovlak je blizu Kriglaha na drugi vozovlak naletel; razbilo se je nekin 12 ali 14 vojakov, ki so v vozeh bili.

Celovec 5. Decembra 1849. Z radostjo in pohvalo je bla sprijeta v Sloveniji tiskana kritika pervoga zvezka liberalnoga časopisa, ki ga g. Rizzi na Koroškem izdaja. To se sliši iz vsih slovenskih pokrajin in dolin in lepo in očitno dokazuje, da v sercu naših Slovencev živi krepki ustavni duh, da Slovenci dobro vedo, kaj je ustavno in kaj je protiuustavno, da Slovenci niso tako gnjusni in hlinljivi, da bi vse, kar od višave pride, brez razločka in ralsudka hvalili in poterdili. Slovenci znajo premisliti, prevdariti, na samosvojih nogah stati, tako je prav, slava jim! Je pa tudi med Slovenci neka stranka, — hvala Bogu! le majhna — ktero še ni prešinil novi ustavni duh, ktereje še maha dolga kita za herbtom, ktereje je vsaka beseda, ki izgoraj pride, sveta in zlata. Da ova zastarela stranka vsakoga gospoda, ki se prederzne kako liberalno besedico izreči, tudi proti ministrom izreči, za puntarja in republikanarja ima in čerui, da ista stranka vsake novine, v katerih kako krepko, oestro čeravno resnično besedico zasledi, za nevarne, in prekucavne natolcuje in ovadja, to se ve; — alj to se pa ne ve, kaj kej tisti visokočastiti kitnjaki mislijo in čutijo, kedar novine iz Beča čitajo, — čer jih čitajo! — „Ostdeutsche Post“, „Presse“ in druge novine, so jele ministerstvo oestro podajati in nalijati. Postavim „Presse“ v broju 285. piše: „Seitdem Fürst Schwarzenberg in der deutschen Frage dem Pro-

entgegengehandelt; seitdem Herr Bach die schon von seinem Vorgänger vorbereiteten Landesverfassungen in diesem Jahre trotz des §. 83. nicht in Wirksamkeit treten lässt, und für Ungarn und Italien auch noch nach beendetem Kriege Statute nicht geben zu können glaubt, die selbst während des Bürgerkrieges hätten gegeben werden können: — seitdem Herr v. Krauss mit den Steuern, und Herr v. Bruck mit den Zöllen nach eigenem hohen Ermessen verfahren zu können glauben, die übrigen Herrn Minister dem allen und noch manchem andern beifällig zulächeln; seit dieser Zeit sind unsere Hoffnungen, die Charte vom 4. März, durch dieses Ministerium verwirklicht zu sehen, unendlich zusammen geschwunden.“ Tako piše „Presse“, ktero gg. ministri gotovo berejo, tako se piše v Beču, kjer gospoduje sablarstvo! Starokopitneži! kaj čutite, ako ove verstice slišite? Alj se vam ni v želodcu vertelo, alj vam ni slabo dajalo? alj niste morali seči po Hofmannovih kaplah? „V luknjo ž njim,“ „pred vojaški sud ž njim,“ „na vešale ž njim,“ tako ste kričali, alj v svojem ljudomilem, kersanskem sercu, saj — želeli; kaj ne? Ne od glave, temoč od spodaj riba smerdi! Visoko ministerstvo ima liberalnosti in ustavnoga duha dosti, in vse to posluša: liberalne novine v Beču pod obsedo izlazijo! — Pa kamo sem zablodil, sem le hotel spet kej povedati iz II. zveska Rizziovih novin, ktere so nam večeraj došle.

Pervi sostavk ima naslov: „Oesterreich und Deutschland.“ Kedar bi se blo imelo rešiti, pod kateroj oblekoj bi se Austrija s Nemčijo zjediniti mogla, so se pokazale velike overe. Na mnogotero vižo se je poskušalo, ovo pitanje rešiti, mnogoteri načerti so se za to reč ponudili; alj najimenitnejši, v ktere se vsi drugi slijejo, so ovi tri sledeči. Gagernov načert hoče, da bi cela Nemčija razun Austrije v jedno zavezno državo z jednem zborom se zvezala, ktera bi potle z Austrijo v neko „vožjo“ zavezo stopila.

Načert tako imenovanih „Velikonemcev“ (Grossdeutschen) pod geslom: „Cela Nemčija mora biti“ tirja, da se Austrija nepogojeno z Nemčijo zjedini, in tako znane „nemško-austrijske“ dežele v nemškoj zaveznoj državi zibnejo. Ovi načert razseka Austrijo na dva kosa.

Tretji načert je pa te, da bi cela Nemčija in Austrija imele jeden zbor, v katerem bi pa ne bil narod, temuč države nadomestovane (Staatenhaus). G. Rizzi piše dalej: „Mislimo, da je Gagernov načert zatobart za Austrijo in Nemčijo jedino koristen; on ne zavera in moti ne Austrijo ne Nemčijo, in vender ju zveže tako vozko, — kakor ravno gre.“ Čudna reč! ravno to so ja Slavjani že od nekaj terdili: „Jedno jedino nemško državo, in jedno nerazdeleno, neodvisno Austrijo ino obedve v bratovskej zavezi“ to je blo vselej slavjansko geslo. Alj Nemci s tim niso bli zadovoljni, so po sili hotli napraviti neko veliko Teutonijo od Baltičkega morja do jadranskega, od Rena noter do černoga morja; od ove slavne Teutonije je jim noč in dan senjalo; dobro, da so se zbudili, in za tim se gajo, kar je mogoče in Nemčiji spasonosno. Le to je škoda, da so se strežbili in k pameti prišli še le po tem, ki je že toljko zlatih ur preteklo, toljko kervi prelite, toljko mest razdjanih, in ki je že — morebiti prepozno! — Ovo politiko g. Rizzi-ja želimo in priporočimo vsim vladam in vsemu nemškemu narodu: „Eno zavezno Nemčijo v zvezi z jedinoj samostalnoj Austrijo;“ in ako Bog da, ju bomo tudi dosegli! Ovo politiko morajo vsi modri in merni Austrijanci podpirati! — Toraj Nemci in Slavjani sežite si v roke: „unitis viribus“ za zavezno Nemčijo in za samostalno Austrijo! —

Drugi sostavk: „Die Besatzung der politischen Stellen“, resnično in iskreno pripo-

ročuje, da pri tih službah ni mesto, svoje ljudi „unterzubringen“, da se ne sme gledati, kje in kak dolgo kdo služi; temuč prašati se sme samo leto; „Jeli mož sposoben, jeli ne?“

Težka in važna bo naloga novih političkih uradnikov: nove naprave bojo ovi vpelevali. Treba je toraj, da se zvolijo taki gospodi, kateri imajo očitno veselje do novih naprav, zraven pa tudi potrebne znanosti, in ljudomilo pravično serce. Ja! gg. ministri, to so gospodi za naše čase in sedajne potrebe; ove izvolite in postavite za vodje na svojo čast in slavo, in na srečo in veselje avstrijskih narodov! —

Tretji sostavk: „Die Provinzial-Press“, jasno pokaže, kaj napredovanje deželnega novinarstva overuje. Naprej pravi g. Rizzi, da to ni po pravici in po ustavi, da se tiste novine, ktere je vojaška vlada za Beč zabranila, tudi v druge dežele ne pošilajo; tako je cela carevina v stanu obsede; saj to menda ni res, saj še le tri četertine ($\frac{3}{4}$) pod sablarstvom tičijo! To je jedna overa; druga pa je ta, da se uradnim novinam dodaje tako znani „Amtsblatt“, „vladni list“, in mnogo ljudstva na ovi način prisili, si uradne novine naročiti. Napravite, tirja po pravici g. R., napravite, kak posebni „vladni list za uradne razglase, oznanila etc.“; mi nočemo drugega, kot ravnostan in ravnopravnost! Evo! v tem germu je zajc; od ove reči bom tudi ja kaj več pregovoril. —

Kar se v 4. sostavku pod naslovom: „Poezije Doktorja Franceta Prešerna“ bere, je tako lepo in važno, da vsi iz serca želimo da bi se poslovenilo od besede do besede! —

Una dva sostavka sta scer krasna, pa za Slovenijo ne tako sposobna. —

Ovi liberalni časopis bi ne smel po pravici v nobenej hiši ne majnkati! —

Svečan.

Iz Gradca. Navada ni samo železna srajca, ona je tudi dušna slepota, ki um otamni ino čut pravičnosti tak omami, da belodane resnice ino pravice več ne spoznate — drugače bi ne bilo mogoče, da inace pošteni možje ino prebrisane glave tako enostrano sodijo ino ravnajo!! —

Šolska osnova zapove na strani 6: Vsaki gimnazium mora za vse žive jezike tiste kronovine, v kateri jeste, učenike postaviti ino tudi za nemškega, če že ni med njimi; učencem ali marveč njihovim starišem pa je na zvalo, da se njih sini ktereга tih jezikov učijo ali ne razun maternega, ktereга se mora vsak učiti — tudi pod siloj, ko to perva versta 7. strani to opet 19 §. belodano pove. — Kaj velja od latinskih, velja po besedah te osnove tudi od mestjanskih ali realnih šol.

Usled te zapovedi sta se tudi v Gradcu v latinskih šolah in v mestjanski za drugi deželni jezik t. j. za slovenski učenika postavila. Dotod so gospodje ministersko zapoved prav razumeli — ali na dalje izreči ino tak deržati: Vi Slovenci dijaki ste po ministerski zapovedi dolžni svojega maternega slovenskega jezika se slovnično učiti ino poduk v nemškem vam je na zvalo — to ga Bog obvari! to ga ne ožmeš z njim, če bi je na terto zvijal.

Eni terdijo: Slovenci imajo v Gradcu nemški jezik za maternega, zakaj tu je vse nemško, ino jih silijo se nemškega učiti. — Če jim poreče: Kaj! ima človek dva materna jezika? jih to nič ne predrami. Drugim še nekaj bolj oči kali — ali napuh ali kaj . . . Kaj! zavrišijo, bomo mi vsakega dijaka prašali, jeli mu je mati Slovenka bila? Tu je nemško, vsaki se mora nemškega jezika učiti!

Če človek pa poreče: Ve se, da je nemški jezik v vsih predmetih tukaj podučni jezik, ktereга že mora vsaki znati, inace ne more učenika razumeti, ne mu pri izpitih odgovarjati; ali materni jezik je lasten predmet, ktereга se mora vsaki po svojem narodu učiti

— kakor to ministerska beseda zapove ino enakopravnost terja itd. — vse — vse je zabstojn. Nemec navajen, da je on ino njegov rodi jezik docod sam vse veljal, je starih misli v železni srajci ino meni, da že preveč pove, če reče: Saj se Slovenci lohko svojega jezika uče, njim ja nikdo ne brani — in neče viditi, ker njim k tomu ne ostane postrebnega časa, da ga jim vsiljeni poduk v nemščini odvzame, posebno ne tistim, ki še si s podčevanjem drugih morajo svoj živež služiti.

Moj Bog 6—8—10 let se tak vsaki tega okornega jezika uči — in še njim ne zadosti!

Če še njim poreče: Zakaj pa svoji nemški mladeži maternega jezika na zvalo ne pustite ino njo silite se ga učiti? Niresen, da veste, ker se mladež rada vsakega truda ino uka ogible, ktiri se ji ostro ne zapove — ino da narod gotovo tam prepadne, kjer se mladež v domačem skerbno ne vadi! kdo vam tedaj dopusti našega podkopovati? kar vam ni ljubo, tudi nam ni drago. Alj železna srajca je navada! Pa zraven vsega tega smo vender zaupali to stvar na tihem dognati, ker je naša pravica svetla ko sonce ino besede v osnovi jasne, ko beli dan — ali zabstojn je ves naš dolgi trud. Za tega voljo grejo zdaj pritožbe na ravnost na ministerstvo, naj razsodi. Ena je že odpravljena, druga ino tretja boste skoro sledile. — Dokler jednakopravnost velja, nam pravica nemože podleteti. Gotovo bo razsod občen, ki po tem takem tudi drugod ednake zajanke preseka.

Tudi tukajšni pravdoslovci odpravljajo prošnjo na ministerstvo za oni dve slovenski stolici, ki ste obljubljeni pa še dosihdob ne postavljeni.

Vse te prošnje ino še več drugega drugokrat.

Kar rodoljubni dopisavec Svečan v 96. listu mile „Slovenije“ tak modro svetuje glede njene oblike ino cene — ino gotovo bolj v njeni ko naš prid, s tem sim popolnoma složnih misli.

V Gradcu 5. Gradna 1849. Živkov.

Austrijanska dežela.

J. Z. Dunaja, 3. Decembra.

(Konec.)

Ker že ravno od prestavljanja govorim, se ne morem zderžati, še Ljubljanskega gubernialnega g. prestavljavca po dolžnosti pohvaliti, ki je v razglasu c. k. ilirskega poglavarstva št. 20691 od dacne in harmične tarife za ilovico itd.: „Zollverfahren, Zollamt, Zollausschluss“ prestavil z besedami: „Colništvo, colništvo, izcolništvo.“ O kako jasno, kako razumljivo, kako na tanjko določeno!?! Živio! Jez votiram „Dank- und Bewunderungsadresse“ premedenemu g. prestavljavcu!! —

Slavna komisija za vstanovljenje slavenskega pravorečja je svoje delo dokončala i se razšla. Pretečeni četertek so se slavni udi zadnjikrat v veselo družbo sošli, da bi pri čistej kaplici si jeden drugemu k slovesu še roko podali. Verli Rusini so nektare rusinske pesmice, in tudi 4 slovenski mladeni (znani pevci!) so več milih slovenskih pesmic nadahnjeno veselej družbi zapeli. Kako so naše slovenske dopale, le toliko povem, da je bil slavni pesnik „Slavy dcery, veliki Kolar, ves v nebesih o poslušanju milih napevov. Ni jih mogel prehvaliti. —

Ravno sim čital v 95. listu naše Slovenije lepo in pravično željo našega plamečega rodomila Svečana, da bi se za vse slavenske narečja jeden jedini besednik natisnil. Vsaki pravi sin domovine mora potrebnost, neogiblivo potrebnost te naredbe globoko v sercu občutiti. Z radostnim sercem Ti zamorem naznaniti, mili pobratime! da se bode Tvoja iskrena želja spolnila. Že se v Pragi tiskajo perve pole besednika za česki, poljski i rusinski jezik, kteri bodo vsak posebej natisnjeni. Za nas Jugosla-

vene pa bodo k vsakemu posebej vsa slavenska narečja pridjana. Kolar je Tvoj mili klic zaslišal; on i slavnoznani Dr. Dolenc sta se z vso močjo borila i potegovala za to neprecenljivo naredbo, i, hvala Bogu velikemu! mi Jugoslaveni bomo dobili jeden jedini rečnik za vsa slavenska narečja. Slavna vlastenca! Goreča molitev k Večnemu Bogu iz rodoljubnega njedra poslana za Vajni blagor, i tiha solzica, radosti jokana o dragej pridobitvi Vama bote povedale zahvalo, ki jo Vama slovenski rodoljubi za krepko podporo vejo! —

Ministerstvo misli natis besednika v prekrasnej obliki (Prachtausgabe) izdati, in en iztis presvitlemu Caru podariti. —

Od komisije je zdaj le 5 uradnikov ostalo, ki bodo besednik vsak za svoj narod še enkrat na tanjko pregledali in za natis pripravili, i sicer za česki jezik je ustanovljen g. Ribyčka, za rusinski g. Saskiewicz, kteri je ob enem tudi predsednik odbora, za poljski g. Kaweckí, za cirilo-serbski g. Petranović, za ilirski z latinskimi pismeni g. Demeter, i za slovenski g. Dr. Dolenc. V 3—4 mescih bo celi besednik gotov. —

Z serčno radostjo smo čuli, kako se Slovenci vesele, da je visokovredni g. Jožef Strosmajer, mladi ilirski vlastimil iz Oseka, za vladika v Djakovaru izvoljen. Mladi škof je še le 35 let star, i goreči slavenski rodoljub. Mislimo i vsi Slavenci z nami, da tukaj ne bodemo rekli: „Honores mutant mores!“ poslovica, v ktero verovati smo mi Slovenci, žalibog! tolikokrat primorani. —

Že v svojem zadnjem dopisu od les sim pravil, kako lepo, kako prijazno nas naš ljubljani g. Dr. Miklošič v toliko važnej staroslavensčini in slavenski literaturi v obče podučuje. Blizo 40 Slovenskih mladenčev nas je tukaj skoro samo iz Krajnskega. Vsak vlastenec bi si mislil, da je pri tako lepem i ljubem nauku toliko poslušavcev že samo iz slovenskega, da se vse tare. Al rudeča kervica srami mora zares rodoljuba v lice stopiti, ko vidi, da od tih 40 Krajnskih Slovencev slavnega učenika le kakih 6—7 obiskuje (malo število izuzemši, ki nimajo časa). Pri vsakej priložnosti imajo scer širokoustne besede pripravljene, kakšni Slovenci da so, al da bi se kdo kaj več naučil, kot hruške peči, tega nobeden ne misli. Temna osoda, da mora človek proti svojej vlastnej kervi groziti, temnejša osoda, ako iz serca govorjenih besed toliko bratov brati ne poslušajo!! —

Kaj veselšega! Pri nas na Dunaju slišimo (ne vemo, če je res al ne?), da bode „pravi Slovenec“ konec leta mirno v gospodu zaspal? Bog se usmili Slovencev! Zadnji Mohikanec! Jedinega „pravega Slovenca“ bodo pokopali. Osoda, osoda! Quousque tandem? —

Vendar, serce moje! ne žaluj preveč; pozabi, kar je neogiblivega, i poskakuj v novem veselju, v novej radosti! Jasna zvezdica, ki je v „pravem Slovincu“ zašla bode sopet zasijala v slavnem quatuorviratu, ki bode boje z novim letom „Laibacher Zeitung“ vredovati pričelo. Kdo bi se pred imeni plamenečih i svobodnemiselnih rodoljubov. C., T., P., i R. nesrečnega spomina, do tal ne priklonul? O vsebarvna Ljubljana, o srečna Ljubljana! Do zdaj si se verlo z možkim rakom skušala, kdo bode naglejši. Al z novim letom bodeš stermečemu svetu novo znajdbo pokazala, kako da se po železnici rakovo pot gre. Vrabci na Tvojih strehah bodo nadušeno žvižgali:

Gradec in Terst in Kamnik se skri,
Ljubljani, Ljubljani zdaj glihe več ni!

Srečna Ljubljana! Vboga Ljubljana!

Mestni zbor Solnograški je naprosil ministerstvo za napravo celega vseučeliša.

Častniki razpušeniga polka slovaških prostovoljcev so poročnike na Dunaj odposlali: Cesarju se pokloniti. Cesar jim je odgovoril, „Me veseli, vas viditi; po zaupanju na vas ste ravnali popolnoma, in upam, da se bote v prihodno tega vredne storili. Ob vstanovljenim redu in miru mora tudi vse zadovoljno biti.“

Nepolitiški del.

Ko Kristjanji Turkom v nedeljo žanejo.

(Serbska narodna pesem.)

Hvala Bogu jednemu na veke!
Da Kristjan mi žane u nedeljo! —
Trojni oblak se nad njim poganja:
Jeden oblak gromovnik Ilija, *)
Drugi oblak ognjena Marija,
Tretji oblak sveti Pantelija.
Spregovarja sveti Pantelija:
„Udri z gromom, gromovnik Ilija,
Udri z ognjem, ognjena Marija,
Jez bom z vetrom, sveti Pantelija.“
Pa govori ognjena Marija:
Nikar z gromom, gromovit Ilija,
Nikar z vetrom, sveti Pantelija,
Jez ne z ognjem, ognjena Marija;
Ker ne verjejo Kristjanom Turki,
In pšenica v delavnik ne čaka.

F. Cegnar.

Jugoslovanske cvetlice.

(Nabral F. Cegnar.)

26. Bitva na Kosovem polju.

Pet tisuč korakov na široko in dvajset na dolgo se razprostire krog in krog od prijaznih gričev obdano Kosovo polje. Da, Kosovo polje, mnogokrat z mrtvimi pokrito, grob serbske samostalnosti in svobode, priča slovanskega junaštva in žalibože, tudi nesramnega izdajstva! Čez tri sto mirnih selov leži v bogati ravnini, po kateri se — v minulih časih večkrat kervava Žitnica žalostno vije. Nar pomembniša, za Serbe tako nesrečna bitva je bila 15. kresnika 1389. Na tem polju se je postavil Murat z svojo serčno armado združenim knezom Serbskega, Bosne, Hercegovine in Albanie nasprot, in se z svojimi vojvodi posvetoval, ako će, desiravno močnejšega sovražnika napasti, ali ne: Eni mu svetvajo, da naj proti sovražni armadi belblode postavi in Serbe, kim so bili take živali čisto neznane, opusti, enako Pyrrhu, ki je slone v Rimljane zapodil. Knez Bajezid se temu opre: tako slavno je do zdaj ozmanskorožje zmagovalo, da kaj tacega v zmago ni potreba, taka zvižaja bi bila zaupanju na Boga nasproti, pred obličjem sovražnika moramo zmagati. Velki vezir je njegovo mnenje poterdil iz Korana, kjer zapisano stoji: O prerok zmaguj nevernike! In za resnico! mnogokrat majhno kardelo pokonča silno armado! Beglerbeg Timurtas je tudi ta predlog zavergel, ker je previdil, da bi belblodi od železnih konjkov oplaseni, se obrnili znali, in več Serbom kakor Ozmanom koristili. Preden je k sklepu prišlo, postane noč, in svet se na vse kraje razide.

Murat silno žalosten, ker je veter od sovražnika vlekel in Ozmanom prah v oči nesel, prosi celo noč za pomoč od zgorej in za milost v boju za vero past. O zoru se vležejo oblaki prahu in dež začne škropiti. V serbskem taboru je bil predlog, Ozmane v tamni noči napasti, od osabnega Kastriota za tega voljo zaveržen, ker noč razkropljenim trumam beg polajša. Ko se nebo razvedri in sonce zadnikrat na svobodno serbsko državo posije, se si obe armadi, pripravljene in vneti za boj nasproti stale. V serbski armadi je v središču Lazar zapovedoval; njegov zet, Vuk Branković je desno, in bosniški kralj levo krilo vodil. V serce ozmanskih trum se je postavil Murat, Bajezid na desno in Jakub na levo krilo.

Ljuti boj, strašna bitva se vname. In že je bilo Ozmanov levo krilo razpokano, in že

mu gromčči Bajezid v pomoč vihra s kervavim mečem, ko se iz srede serbskih trum en visok junak dvigne, in enako divjemu orlu skoz goste trope Ozmanov na ravnost proti Muratu zažene z vpitjem, da mu ima nekaj skrivnega povedati; ime tega junaka je Miloš Obilić. Murat mu pomigne, in on se nadnj vdere, in ko se pripogne, ko de bi mu hotel noge poljubiti, mu zabode ojster meč v trebuh. Muratova straža nadnj plane, pa korenjak močnih ram in urnih pēt, jih mnogo pobije, in se trikrat z bliskovimi skoki iz derhali reši in svojega konja na produ reke dospe. Pa sila ga je poslednjič zmagala, in padel je v strašni brambi. Akoravno je bil Murat smertno ranjen, je voder še celo vojsko vižal. Lazar je bil vjet in pred Murata peljan, ki ga je umirajoč vmoriti vkažal, in tako svojo smert z smertjo svojega sovražnika maševal.

Tako nam vsi ozmanski zgodovinarji pripovedujejo, drugač pa serbski in gerški, namrec: Na večer pred bitvo sedi Lazar z svojimi knezi za mizo, vino pije in zdravice napiva. „Zverni — reče Lazar Milošu — na moje zdravje kupi, akoravno te izdajstva dolžijo.“ „Zahvalim — zaverne Miloš — za zdravico, jutersni dan bo priča moje zvestobe.“ Rano, ko se je beli dan zaznal, zasede Miloš svojega konja ter jaha v ozmanski tabor in prosi, da bi mu bilo pripuščeno Muratu noge poljubiti. Prešnja mu je bila dovoljena. Miloš zagradi sultana za nogo ter ga potegne iz sedezja in mu smertno jeklo v persi zasadi. Potem neizrečeno urno do svojega konja pobegne; pa preden se nanj vsede, so ga Janičari dospeli in umorili. Strašno serditi so Turki v vojsko derli. Lazar zapove bosniškemu kralju z dvajset tisuč vojakov jih nazaj zapoditi. In on jih pervokrat srečno odbije, ko jih pa v drugo napasti hoče, se raznese v njegovih trumah lažnivi glas, da se je Tragos Provič Ozmanom podal in svoje orožje proti kristjanom obrnul. Vuk Branković pobegne z svojimi močnimi trumami; devet Jugovičev, bratov Lazarjeve žene je bilo umorjenih in Lazar sam pade z svojimi nevernikom v roke. Ko so ga peljali k umirajočemu sultanu, je on še le zvedel, kaj se je med tem z Muratom in Milošem zgodilo. Proti nebu oberne z razpetimi rokami svoje oči in zavpije: „Velki Bog! vzemi mojo dušo k sebi, ker si mi pred smertjo dopustil mirajočega vražnika viditi, ki ga je roka meni zvestega junaka vsmertila.“ On in njegovi knezi so bili naglo umorjeni. Tako je Lazar pred svojo smertjo umirajočega, in Murat v umiranju mrtvega sovražnika vidil. Kri Lazara se je s kervjo Murata mešala, ki je vesel mrtvega protivnika in pad serbske države vidil.

Kdo da te dogodbo resnične pripoveduje, Ozmani ali Serbi, naj že bode temu kakor hoče, mi ne bomo tega preiskovali, na vsako vižo moramo Milošu pohvalo dati. Al žalostno se ozremo na Vuka Brankovića, izdajavca domovine. Pripustil je svoje brate poklati, svoj zlahtni narod je s teškimi verigami obložil, državno žezlo zlomil, svobodo vmoril, bratovsko vez raztergal stoletni prepri med Serbi in Turki zbudil, v katerem je toliko toliko kervi teklo! Kmalu bo od tiste nesrečne dobe pet vekov preteklo, in še čutijo Serbi težki jarm, ki ga jim je njegovo izdajstvo naložilo, in Bog ve, kdaj da ga bodo otresli!

Latinsko ali Slavjansko?

Po državnem zakoniku in vladnom listu slovenskoga rečja se kaže da hočejo za mesce spet upeljati latinska imena u slavensčino. To bi bilo veliko ponižanje in očitno spricanje burnosti našega jezika, ko blizo 30 učenih mozev, ki veljajo za svitle dovede slovenstva, sbranih posebno s nalogoj, doveršiti slovenski govor za javna opravila, ne bi najdlje narodnih besed ne še za prvotne naj glavnejše časne zapopadke, česar bi se samo nedostalost jezika krivila.

Ne velja, se pozivati na Rusove kot večino Slavjanov, ki tudi latinskih imen se poslužuje, to take njim ni na čast, posnemati pa jih moramo u dobrih, a ne u napenih rečih, in ako bi se kdo kazaje na Nemce izgovorjati htél, tomu odgovorim, da so se ova imena pri Nemcih ravno uterdila u časih, kadar je za njih jezik in za njih slovstvo še preslaho stalo, da bi tudi Nemci, če bi njim še bilo mogoče, se tih ptujcev radi znebili, in da Nemcev že po svetu poterjenoj imenitosti u omiki in slovstvu malo što oduzamejo, mi pa take narodne imenitosti še le pridobiti moramo, dokle nam ni pripuščeno, se na njo grešiti. Latinoško

govoreči Lahí, Francozi, Španci, Portugaljci pa ne morejo primér biti; ker so odvetki (dediči) latinskoga jezika.

Latinska mesečna imena se ne spodobé za Slavjane:

1. Ker so nenarodna. Duh slavjanskoga jezika je zlasti izviren, mu je njegov lasten živelj, to ni samo njegova prednost, to je njegova bistvenost, in mu ptujotine nasiliti, bi ravno tako bilo, kakor siliti ptico živeti u vodi in ribo na suhom, ali čepovati čepov različnih rastlin na lipje veje, kjer bi kmalo le mrtvi les bili, in drevo samo skazili. Čverstimu drevesu sicer nekoje suhe vejčice malo što škodujejo, glavne suhe veje so pa kao čeli mrtvi udi telesa. Takove veje so imena poglavitnih zapopadkov in med njimi u prvih verstah: Zapopadkov časa in prostora, za nje tedej ptuja imena slavenskoj lipi načepiti ne smemo.

2. Ova latinska imena se ne spodobé za Slavjane, ker so nekersanska. Slednomu naših svetnikov in clo sveti Trojici samoj je u létu le en den posebno posvečen, spomin pa paganskih bogovov nekdašnjik Rimcev, in njih slavni možev pa hočemo uterditi na cele mesece! tako spomin Janusa u Januarju, Merslice u Februarju, Marsa u Marcu, potem Junia Julia in Augusta u enakoglasnih meseceh. Što pa je toliko umnoga in krasnoga u onoj ptuji stari vraži, da so toliko u njo zaljubljeni in ji toliko prednost dajo? Što so Rimci važnoga za Slavjane storili, da njih slavne može pred usimi svetniki u pratiko staviti hočejo? Alj ni marveč njih slava ob enom sramota od njih premaganih ali obvladanih narodov, in niso tudi gospodovali nad slavjanskimi deželami, in silo delali narodnosti? In za to bi jim imeli hvaležni biti, in jim veči snomin kot svojim svetnikom, in trojednomu pravomu Bogu postaviti? Nikakor i nikada!

(Dalje sledi.)

Kratkočasnica.

— * Miklavžev večer je hotel, pripovedujejo, „Pravega Slovenca“ parkelj vzeti. „Pravi Slovenec“ je trepetaje prosil: Vaša Prevzišenost, sprelepi gospod parkelj, saj nisim sv. Miklavža zase za parkeljna prosil, ampak za druge Slovence, ki — — —

Parkelj s povzdignjenimi parklji pa mu seže v puhli glas i zaruči: Ti si prosil v 49. listu sv. Miklavža, da bi poslal po Slovence izveržence rekoč:

„Tu jih imaš! — Sej dobro veš,

De marsikdo ropoče:

„Slovenec sim!“ Storiti smes

Le samo, kar on hoče!

Gorjé, če tega ne storiš,

V čeroti do ušes sediš!“

Tak Slovenec, rujove parkelj nadalje, si ti, ki na čelu nosiš napis „Pravi Slovenec“, pa si le krivi Slovenec. Ti si poslovenil „imenitne prerokbe“, med slovenski narod še več babjih vér raztrositi i um prostega človeka za nekoliko „venarjev“ namesto razsvetliti — omračiti. I vendar si se ti pozneje čez take izveržence repenčil, ker si v 8. listu t. l. pod napisom „zoperstva slovenske narodne omike“ pisal, da za Slovence same molitne bukvice na svetlo izhajajo, „ako niso molitne bukvice — —, so pa podpornice vraž, „črne bukve v nar obširnišim pomenku besede; dela poželjivosti obogateti v neprid in „škodo narodne omike!“ To so — zagromi parkelj — tvoje lastne besede, zapisane v mojih černih bukvah! — to je „verolom“, ne pa, ako namesto *iga* se piše *ega* ali *oga*.

„Netegoma „tadaj“ z mano! V svoji slepoti si se sam obsodil. Sam v jamo pade, kdor jo drugim koplje.“ (Ga hoče zagrabit.) „Krivi Slovenec“ pa pade na kolena, se krivi ko červ v prahu i prosi, rekoč: „Vaša Svetlost! Vaše Veličastvo!“ samo še „sada“ mi prizanesite; o novim letu bodem tako sklenil, potem storite z mojo revno dušico, kar se bo Vašimo Veličastvu zljubilo.“

Parkelj si je mislil: Za dva, tri dni sem ali tje; poboljšal tako vem, da se ne bode — i se ga vsmili.

O novem letu pa bo šel „Pravi Slovenec“ brez milosti rakom žvižgat.

Tako bode konec „Slovenca Praviga“ i mlačnih pesem Kerčmarskiga *) zadnje dni leta starega, odzvonilo mu bode prvo uro leta novoga.

*) Poglej 19. l. str. 96 Pr. Slov. „Matevž poj!“

*) Sveti Elija se imenuje v serbskih pesmah gromovnik in se vozi po oblakih v gorečem vozu, njegova tovarša sta: ognjena Marija in sveti Pantelija, Marija s treskom in Pantelija z viharjem obdarovan. Godovi teh treh svetnikov so zaredoma: Elija 20. Marija 22. in Pantelija 28. Julia; torej jih pevec v enakem času z viharjem žugajoča v oblake postavi. Viharjoči Pantelija naganja svoja tovarša, z viharjem in ognjem polje pokončati, ker ljudje v nedeljah žanejo; alj vsmiljena Marija se zoperstavi, ker bi Turki Kristjanom ne verjeli, da so svetniki žito požgali, in ker je blizo vihra, zavolj ktere bi žito na polju ne moglo delavnika čakati. Tudi je na Serbskem vera, da strela udari, ako se v nedeljah alj praznikih žane.